

Propozycje norm wymagań z przyrody dla klasy IV na oceny szkolne.

POZIOM KONIECZNY

Na ocenę dopuszczającą uczniowie powinni potrafić:

- wybrać własny sposób uczenia się;
- rozróżniać elementy przyrody żywej i martwej oraz wyjaśnić pojęcie przyroda;
- wymienić nauki przyrodnicze;
- przedstawić rolę dyscyplin przyrodniczych;
- posługiwać się w obserwacjach przyrodniczych lornetką i lupą;
- określić warunki miejsca pracy;
- posługiwać się podręcznikiem szkolnym;
- podać podstawowe metody poznawania przyrody;
- prowadzić proste obserwacje przyrodnicze;
- wymienić podstawowe czynności życiowe człowieka i ich znaczenie;
- określić rolę odżywiania i oddychania;
- wymienić dwa układy współpracujące podczas ruchu;
- określić drogi wydalania substancji zbędnych z organizmu człowieka;
- sporządzić listę substancji transportowanych przez organizm;
- podać rodzaje narządów zmysłów;
- wymienić podstawowe części układu nerwowego;
- określić znaczenie rozmnażania jako procesu życiowego, który warunkuje istnienie gatunku;
- opisać rolę układu rozrodczego męskiego i żeńskiego u człowieka;
- określić objawy okresu dojrzewania;
- wymienić sposoby postępowania i zasady higieny w okresie miesiączkowym;
- podać choroby przenoszone drogą płciową;
- wymienić swoje mocne i słabe strony;
- przestrzegać zasad higieny osobistej;
- określić wpływ atmosfery panującej w domu na własne samopoczucie;
- nazwać rodzaje pokrewieństwa między członkami rodziny;
- wymienić swoje codzienne zajęcia z podziałem na obowiązki i wypoczynek;
- określić dla siebie korzystne formy odpoczynku;
- podać składniki pokarmowe i określić ich znaczenie;
- wymienić źródła energii;
- podać sposoby racjonalnego gospodarowania wodą w swoim domu;
- wymienić zasady segregowania odpadów pochodzących z gospodarstwa domowego;
- zaprojektować plakat lub ułożyć hasło o tematyce antyalkoholowej, antynikotynowej i antynarkotykowej;

- wymienić choroby wywołane przez bakterie i wirusy;
- określić drogi zakażenia wirusem HIV;
- wytyczyć kierunki w ternie;
- wyznaczyć w terenie linię widnokregu;
- rysować i czytać plany przedmiotów w różnych skalach;
- przeliczać skalę na wymiary rzeczywiste;
- posługiwać się mapą a także planem miasta, dzielnicy i wsi;
- odczytać z mapy znaki topograficzne i rozpoznawać elementy przyrody;
- rysować poziomice na modelach pagórków;
- opisać krajobraz swojej okolicy;
- dostosować się do zasad ruchu drogowego;
- odczytywać i interpretować niektóre znaki drogowe oraz sygnalizacyjne;
- rozpoznawać substancje z najbliższego otoczenia;
- rozróżniać opakowania substancji toksycznych, łatwopalnych i wybuchowych;
- podać przykłady metali i niemetali;
- rozróżniać trzy stany skupienia wody;
- odczytać temperaturę powietrza i określić stan pogody;
- prowadzić dziennik pogody;
- wymienić tereny i obiekty chronione w najbliższej okolicy.

POZIOM PODSTAWOWY

Na ocenę dostateczną uczniowie powinni ponadto potrafić:

- dzielić się wiedzą z innymi;
- zdobywać wiadomości i umiejętności przez współpracę w zespole;
- rozwiązywać typowe problemy poznawcze i organizacyjne;
- posługiwać się komputerem w zdobywaniu informacji i rozwiązywaniu problemów;
- wymienić cechy odróżniające organizmy żywe od przedmiotów martwych;
- wykazać się znajomością zasad i reguł funkcjonujących w relacjach międzyludzkich;
- przeprowadzić doświadczenie i zanotować jego wyniki;
- korzystać z różnych źródeł informacji naukowej (w tym programów komputerowych);
- wymienić zasady prawidłowego żywienia: umiar, różnorodność, właściwe proporcje, regularność, kultura, wykorzystanie produktów naturalnych z gospodarstw ekologicznych;
- wyjaśnić pojęcie pasożyt;
- określić istotę oddychania (wymiany gazowej);

- wykazać zależność między układem kostnym i mięśniowym;
- wymienić funkcje układu wydalniczego;
- określić funkcje układu krwionośnego w transporcie substancji;
- omówić rolę układu nerwowego w odbieraniu bodźców środowiskowych;
- określić cechy charakterystyczne zarodka i płodu;
- podać i scharakteryzować etapy rozwojowe życia dziecka;
- opisać zmiany zachodzące u dziewcząt i chłopców w okresie dojrzewania;
- rozpoznać stany fizjologiczne własnego organizmu;
- określić czynniki wpływające pozytywnie i negatywnie na własne samopoczucie;
- podać przyczyny i skutki niewłaściwego odżywiania się;
- wyjaśnić wpływ codziennych czynności i zachowań na stan środowiska naturalnego;
- wymienić rodzaje opakowań produktów spożywczych, które nie szkodzą środowisku naturalnemu;
- zaplanować styl życia, który wiązałby się z ekonomicznym gospodarowaniem zasobami naturalnymi;
- wymienić sposoby oszczędzania energii;
- podać znaczenie czystej wody dla życia człowieka;
- wymienić źródła zanieczyszczenia wód;
- określić sposoby unieszkodliwiania odpadów niebezpiecznych dla środowiska;
- przedstawić skutki palenia tytoniu, picia alkoholu, brania narkotyków i innych używek;
- wymienić drogi wnikania drobnoustrojów chorobotwórczych;
- podać sposoby zapobiegania i zwalczania chorób zakaźnych;
- wymienić bakterie pożyteczne i możliwości ich zastosowania w gospodarstwie domowym;
- wyjaśnić pojęcie widnokregu;
- określić kierunki w terenie za pomocą: Słońca i cienia, Słońca i zegarka, busoli, kompasu, gnomonu, Gwiazdy Polarnej;
- dokonać pomiaru wielkości różnych przedmiotów;
- posługiwać się planem, mapą topograficzną i hipsometryczną;
- przedstawić za pomocą poziomic formy ukształtowania terenu;
- odczytywać z map topograficznych wartości poziomic i kształt terenu;
- określać za pomocą poziomic wysokość względną i bezwzględną;
- wymienić składniki naturalne i antropogeniczne krajobrazu;
- rozpoznać formy terenu występujące w najbliższej okolicy;
- podać zasady udzielania pierwszej pomocy;
- pomagać osobom niepełnosprawnym w życiu codziennym;
- opisać właściwości substancji;
- przedstawić właściwości metali i niemetali;
- rozdzielać składniki mieszanin niejednorodnych;
- podać przykłady substancji rozpuszczalnych i nierozpuszczalnych w wodzie;
- porównać właściwości wody w trzech stanach skupienia;
- wyjaśnić, na czym polegają procesy: parowania, wrzenia oraz skraplania;
- omówić krążenie wody w przyrodzie;
- opisać zjawiska atmosferyczne;
- wskazać różnicę pomiędzy pogodą i klimatem;
- wymienić formy i motywy ochrony przyrody.

POZIOM ROZSZERZONY

Na ocenę dobrą uczniowie powinni ponadto potrafić:

- różnicować ważność uzyskanych informacji;
- umiejętnie komunikować się;
- stosować zmianę ról w zespole, odnaleźć się jako przełożony, partner, podwładny;
- odkrywać twórcze sposoby rozwiązywania problemów;
- wymienić efektywne sposoby posługiwania się nowościami technologii informacyjnej;
- sporządzić notatkę z przeprowadzonych obserwacji i doświadczeń;
- posługiwać się materiałem źródłowym;
- dokonać pomiaru klatki piersiowej w trakcie wdechu i wydechu oraz zinterpretować wyniki;
- wykonać ćwiczenie wykazujące powstawanie dwutlenku węgla podczas oddychania;
- wyjaśnić rolę mięśni w wykonywaniu ruchów;
- określić funkcję nerki w układzie wydalniczym;
- wymienić czynniki, które wpływają na wykonywanie ruchów;
- wyjaśnić, od czego zależy tętno człowieka;
- podać czynniki wpływające na osiągnięcie dojrzałości fizycznej i psychicznej;
- określić rolę zmysłów w poznawaniu świata;
- wymienić czynniki wpływające na wzmocnienie swoich silnych stron;
- wykazać związek pomiędzy atmosferą panującą w domu a samopoczuciem;
- zaplanować dla siebie dzienną dietę;
- scharakteryzować podstawowe choroby zakaźne;
- przedstawić skalę w różnych postaciach;

- czytać mapy topograficzne, posługując się znakami;
- wykonać profil hipsometryczny formy terenu;
- określić położenie i elementy krajobrazu swojej okolicy;
- badać właściwości metali i niemetali;
- odzyskać jeden ze składników mieszaniny jednorodnej;
- przeprowadzić badania sprawdzające rozpuszczalność ciał stałych, cieczy i gazów w cieczach;
- badać występowanie pary wodnej w powietrzu oraz właściwości wody, lodu i pary wodnej;
- podać zachodzące w przyrodzie przykłady zjawisk parowania i skraplania;
- wyjaśnić zjawisko krystalizacji i rozpuszczania;
- mierzyć temperaturę powietrza, siłę i kierunek wiatru, wartość ciśnienia atmosferycznego;
- wymienić sposoby stosowania zasad ochrony przyrody w życiu codziennym.

POZIOM DOPEŁNIAJĄCY

Na ocenę bardzo dobrą uczniowie powinni ponadto potrafić:

- wykazać się umiejętnością podejmowania różnych decyzji związanych z uczeniem się;
- zaplanować efektywne współdziałanie w zespole;
- uzasadnić dobór metod w poznaniu i uczeniu się przyrody;
- planować i prowadzić obserwacje i doświadczenia;
- wykazać różnicę między oddychaniem a wymianą gazową;
- wymienić ćwiczenia gimnastyczne, które wprawiają w ruch wiele mięśni człowieka;
- wyjaśnić nadrzędną rolę układu nerwowego;
- wykazać się wiedzą na temat dojrzałości i wynikającej z niej odpowiedzialności i praw;
- określić czynniki wpływające korzystnie i niekorzystnie na proces dojrzewania organizmu człowieka;
- wykazać na przykładach znaczenie zachowań asertywnych;
- zaplanować racjonalne działania służące poprawie stanu środowiska w skali lokalnej;
- skonstruować drzewo rodowe rodziny;
- omówić model gospodarstwa rolniczego produkującego zdrową żywność, uwzględniając oszczędny sposób korzystania z surowców nieodnawialnych w procesie powstawania niewielkiej ilości odpadów;
- sporządzić plan klasy i zorientować go za pomocą kompasu;
- narysować fragment mapy topograficznej;
- przedstawić walory przyrodnicze swojej okolicy;
- wyhodować kryształ soli;
- podać przykłady i zastosowanie roztworów występujących w przyrodzie;

- zaplanować doświadczenie wykazujące trzy stany skupienia wody;
- przewidywać stan pogody na podstawie mapy synoptycznej;
- zaproponować racjonalny sposób spędzania wolnych sobót, niedziel, świąt oraz wakacji.

WYMAGANIA POZAPROGRAMOWE • POZIOM TWÓRCZY

Na ocenę celującą uczniowie powinni ponadto potrafić:

- tworzyć i rozumieć teksty w różnych formach przekazu;
- dostosować różne style uczenia się do treści przedmiotu przyroda;
- zbierać, przechowywać i przetwarzać informacje stosownie do sytuacji;
- uzasadnić tworzenie przez ludzki organizm funkcjonalnej i strukturalnej całości;
- podać i uzasadnić korzyści płynące z prowadzenia gospodarstw ekologicznych i integracyjnych;
- obliczyć tygodniowe zużycie wody przypadające na jedną osobę w rodzinie;
- zaproponować styl życia zgodny z założeniami ochrony środowiska;
- obliczyć średnią tygodniową produkcję odpadów w przeliczeniu na jedną osobę oraz porównać wyniki w zespołach;
- zorganizować kampanię edukacyjną na temat: „Gospodarka odpadami”;
- obliczyć średnią temperaturę powietrza i średnie ciśnienie atmosferyczne w poszczególnych porach roku, na podstawie danych otrzymanych z obserwacji pogody w poszczególnych porach roku;